

# **Bohumil Hrabal neidylický**

Přehlížené a ukryté aspekty jeho díla

*Jakub Češka – Marek Ďurčanský – Pavel Hošek (eds.)*

Tento výstup vznikl v rámci programu COOPERATIO, vědní oblasti Literatura.

Kniha vznikla v rámci řešení programu COOPERATIO, vědní oblast History.

Na vydání této publikace finančně přispělo Město Nymburk

# Nymburk

---

## KATALOGIZACE V KNIZE - NÁRODNÍ KNIHOVNA ČR

Bohumil Hrabal neidylický : přehlížené a ukryté aspekty jeho díla /  
Jakub Češka, Marek Ďurčanský, Pavel Hošek (eds.). -- Vydání první.  
-- Dolní Břežany : Scriptorium, 2025. -- 386 stran  
Obsahuje bibliografii a bibliografické odkazy

ISBN 978-80-7649-067-3 (vázáno)

\* 821.162.3 \* 82.07 \* (082)

– Hrabal, Bohumil, 1914-1997

– česká literatura -- 20. století

– interpretace a přijetí literárního díla

– sborníky

821.162.3.09 - Česká literatura (o ní) [11]

---

Vyobrazení na frontispisu: Bohumil Hrabal podepisuje knihy hostům z Aše,  
kteří za ním přijeli do Kerska (12. 9. 1981). Archiv Jiřího Hofmana.

Lektorovali:

prof. Alessandro Catalano

doc. Mgr. Kamil Činátl, Ph.D.

Authors © Jakub Češka, Josef Fulka, Václav Matoušek, Jaroslav Novotný,  
Marie Zetová, Univerzita Karlova, Fakulta humanitních studií, 2025

Authors © Kenichi Abe, Radek Diestler, Marek Ďurčanský, Agata Firlej, Pavel Fojtík,  
Anna Förster, Xavier Galmiche, Joanna Goszczyńska, Marie Havráňková,  
Pavel Hošek, Jan Kahuda, Olina Kaufmanová, Miloš Kučera, Jindra Pavelková,  
Jiří Pelán, Michal Plavec, Lenka Pokorná Korytarová, Tomáš Rataj,  
Sylvie Richterová, Michal Špína, 2025

Cover & Typo © Scriptorium, 2025

ISBN 978-80-7649-067-3

# Obsah

|                                                                                                             |     |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| Jakub ČEŠKA: Za Hrabalem neidylickým                                                                        | 7   |
| <b>Mezi spiritualitou a poetikou</b>                                                                        |     |
| Xavier GALMICHE: (Zá)zrak. Alternativní spiritualita u Bohumila Hrabala                                     | 13  |
| Sylvie RICHTEROVÁ: Metarealismus Bohumila Hrabala. Slovo a pábení                                           | 21  |
| Kenichi ABE: „Šatník představ“ aneb Metafory v díle Bohumila Hrabala                                        | 37  |
| Jiří PELÁN: Tři hrabalovské chronotopy: Kladno, Libeň, Nymburk                                              | 45  |
| <b>Hrabal čtenářem: času, teorie, idyly a snu</b>                                                           |     |
| Joanna GOSZCZYŃSKA: Křehkost idyly (casus <i>Autičko</i> )                                                  | 69  |
| Anna FÖRSTER: Divoká teorie. Bohumil Hrabal a jiní jako čtenáři a překladatelé francouzské literární teorie | 79  |
| Jakub ČEŠKA: Kočky v hlavě Bohumila Hrabala. Za kompulzivní parodií humanismu                               | 97  |
| Josef FULKA: Pohled do hlubin času. Poznámky k <i>Harlekýnovým miliónům</i>                                 | 121 |
| Agata FIRLEJ: Funkce onirismu v Hrabalově próze                                                             | 135 |
| <b>Od antických topoi k filozofii, body horroru a zpět k ikonickým vlakům</b>                               |     |
| Miloš KUČERA: <i>Ostře sledované vlaky</i> : jedna moderní („parodická“) verze antické tragédie             | 145 |
| Jaroslav NOVOTNÝ: Řeč jako místo skvění v proudu zániku: Hrabal v perspektivě filosofie tvorby              | 153 |
| Marie ZETOVÁ: Body horror v prózách Bohumila Hrabala                                                        | 165 |
| Michal ŠPÍNA: Doostřeno na vlaky. Pohledy na železnici skrze dílo Bohumila Hrabala                          | 185 |
| <b>Hrabal v překladech</b>                                                                                  |     |
| Jindra PAVELKOVÁ – Lenka POKORNÁ KORYTAROVÁ: Dílo Bohumila Hrabala ve světě                                 | 199 |
| <b>Historické perspektivy</b>                                                                               |     |
| Václav MATOUŠEK: Kersko před Hrabalem aneb Založení a počátky výstavby rekreační kolonie Kersko             | 227 |

|                                                                                                                                                   |     |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| Pavel FOJTÍK: Pardubický architekt Bóža Dvořák a chata Bohumila Hrabala v Kersku – její historie v kontextu rozvoje chatového lázeňského městečka | 241 |
| Radek DIESTLER: Bohumil Hrabal v říši hudby                                                                                                       | 249 |
| Olina KAUFMANOVÁ – Michal PLAVEC: Jak se Hrabal povznesl. Plavba balonem nad Kerskem v září 1993 a básník a vzduchoplavec Ivo Vodsedálek          | 257 |
| Marek ĎURČANSKÝ – Jan KAHUDA: Muž, kterého Hrabal nemohl minout. Nymburský právník a muzikolog Zdeněk Culka                                       | 267 |
| <b>Epilog</b>                                                                                                                                     |     |
| Przemysław DAKOWICZ: Gesta loučení. O tom, jak Hrabal odcházel (v literatuře a od literatury)                                                     | 277 |
| <b>Příloha: Adventní setkání s Bohumilem Hrabalem na faře Českobratrské církve evangelické v Libici nad Cidlinou, 1981–1984</b>                   |     |
| (eds. Pavel Hošek – Marie Havránková – Tomáš Rataj)                                                                                               | 287 |
| Zpráva o nálezů (Pavel Hošek)                                                                                                                     | 289 |
| Adventní setkání s Bohumilem Hrabalem                                                                                                             | 293 |
| Ediční poznámka (Marie Havránková)                                                                                                                | 361 |
| Libické hovory: šém, anebo šifra Hrabalova díla? (doslov) (Jakub Češka)                                                                           | 363 |
| Bibliografie                                                                                                                                      | 369 |
| O autorech                                                                                                                                        | 385 |

# Za Hrabalem neidylickým

*Jakub ČEŠKA*

Na jaře loňského roku (25.–27. 4. 2024) se konala druhá nymburská mezinárodní konference věnovaná dílu Bohumila Hrabala. První konferenci, která proběhla roku 2017, jsme iniciovali společně s Petrou James a Holtem Meyerem jako jistý postesek nad oficiální hrabalovskou konferencí u příležitosti stého výročí od narození spisovatele. Jejím názvem *Schizofrenická historiografie* (s potřebným vysvětlujícím podtitulem) jsme odkazovali k Hrabalovu ranému textu *Schizofrenické evangelium*. Název je určitou ozvěnou oborové dvojkolejnosti literárněvědných a historických přístupů. Konference byla také ozvukem diskusí, které jsme vedli s Markem Ďurčanským, přítelem a historikem, nad Hrabalovým dílem (a povětšinou u plzeňského piva v hospodě U Kocoura). Když Marek Ďurčanský přizval ještě svého kolegu, také historika, záhy mi docházely síly a interpretační verva. Historický přístup k literárnímu dílu není totiž zjevně převoditelný na literární a naopak. Tato obtížná diskuse je zároveň myšlenkově podnětná, inspirující a osvěžující.

Díky vstřícnosti a velkorysému přijetí tehdejším vedením města (starostou a historikem Pavlem Fojtíkem a panem Jiřím Černým) získávaly původní diskuse, ale i nápady na uspořádání konference, konkrétní obrysy. Kromě garance města a zajištění prostorů pro konání konference je třeba připomenout také její účastníky a pamětníky. Vzpomínkový večer ve foyer Hálkova divadla měl svůj neskonale působivý, a to především díky osobním vzpomínkám Zdeny Hadrbolecové a Pavla Misíka. Tehdejšího večera se zúčastnilo také vedení Fakulty humanitních studií Univerzity Karlovy. Rád bych vzpomenul alespoň na jejího zakladatele a prvního děkana profesora Jana Sokola a tehdejší děkanku Marii Pětovou.

Jaká je hodnota těchto vzpomínek? Tento večer je nyní ozářen přísvitkem jemného stesku a nostalgie, protože ani Jan Sokol, ani Zdena Hadrbolecová již nejsou mezi námi. Obmyslnost přítomného okamžiku spočívá v tom, že nám podprahově sugeruje, že je věčný. Domnívám se, že tímto tónováním se vyznačuje také značná část Hrabalova díla, vždyť Hrabal je – třebaže to svým dryáčnictvím, humorem a komikou maskuje – především spisovatelem nostalgie. Život a svět se vyznačují tím, že nejenom žijí, ale i místa, budovy, pozvolna postupují svá místa. Pro Hrabala osmdesátých let žije skutečný

Nymburk pouze již v jeho fantazii, neboť jak on sám říká, že je neviditelný, že žije pod jeho zavřenými víčky.

Alespoň jednou větou bych chtěl vzdát hold osobnímu vzpomínání, které jsem dříve neprávem považoval za nenáležité přisvojení Hrabalovy literatury. V měnavém spektru Hrabalova díla se zrcadlí nejenom vážná akademická pojednání (literární, filozofická, historická...), ale také osobní vzpomínky pamětníků, díky nimž zůstává zachována Hrabalova věčná lidskost, a řada dalších detailů z jeho života. Takové sdílení paměti zakotvuje Hrabalovo dílo též v jeho životě. Bez ní by totiž hrozilo, že vycouvá kamsi do vzduchoprázdna.

Poděkování za podnět a vlastně také za navázání, a tedy také za vznik tradice hrabalovských konferencí v Nymburce patří Markovi Ďurčanskému a řediteli Městské knihovny Nymburk Janu Červinkovi. Alespoň dva roky hýčkali myšlenku na uspořádání konference k 110. výročí od Hrabalova narození. Nebýt vzpomínky Marka Ďurčanského na první konferenci a entuziasmu a až tvrdošijné vytrvalosti Jana Červinky, naděje na uspořádání konference by patrně nedostala svůj první impuls. Není pochyb o tom, že oba zasluhují velké poděkování, a to nejen za nápad, posun k jeho realizaci, ale především za organizaci konference. Zde je třeba podtrhnout zejména roli ředitele knihovny Jana Červinky, který zajistil vydatnou finanční podporu od města, a společně se svým týmem z městské knihovny zabezpečil po organizační stránce konferenci na známku výborná cum laude.

Poděkování a poklonu si zasluhují všichni přednášející, bez nichž bychom nyní neměli o čem mluvit. Příkladná je též okolnost, že všichni účastníci odevzdali odborné studie, které jsou součástí tohoto kompendia (všechny proto také najdete v seznamu jednotlivých kapitol). Nejraději bych je vyjmenoval všechny. Dovolím si připomenout alespoň Kenichiho Abe, překladatele z japonštiny (též dvou děl Bohumila Hrabala), velkého znalce české literatury a kultury, který přicestoval z pro nás téměř exotického a dalekého Tokia, dále bych jmenoval Xaviera Galmiche, bohemistu, profesora pařížské Sorbonny, překladatele, speciální poděkování si zasluhuje spisovatelka, básnířka, bravurní literární esejistka Sylvie Richterová, která jako vůbec první v hrabalovském bádání vyslovila více než před čtvrt stoletím tezi o duchovním zakotvení Hrabalovy literatury. Veliká čest a úcta náleží Jiřímu Pelánovi, překladateli, komparatistovi, velkému znalci románské literatury, ale také editorovi nových *Spisů Bohumila Hrabala*. On byl tím, kdo přítomnost tehdejší první konference obrátil jako naději a přání do budoucnosti. Pamatuji si, jak mi roku 2017 říkal, že na takovouto konferenci, kde se lidé mohou potkávat a mluvit spolu, pokuřovat i popíjet, kdy se po konferenčním příspěvku všichni nevytratí, přijede kdykoli rád. Ano, Nymburk je také Hrabalovým městečkem, kde se zastavil čas, tedy městem, kde není třeba (snad i pro jeho rozlohu ani nutno) spěchat. Pro Hrabala (a nejenom pro něj) je Nymburk také ostrovem, má tudíž svůj půvab v něm na pár dní uvíznout.

Tuto konferenci jsem promítal do časově vzdálené konference v Paříži, kde vystoupili roku 1998 všichni čtyři právě jmenovaní účastníci (konferenční příspěvky vyšly v monografii s názvem *Bohumil Hrabal: palabres et existence*

roku 2002). Učinil jsem tak snad proto, abych prohloubil pohled nostalgie, snad proto, abych vytrhl hrabalovské konference v Nymburce z falešného vzezření regionálnosti, nebo snad proto, abychom navázali na tematiku, kterou již ve svých *Observations sur une dimension mystique chez Hrabal* tehdy formulovala Sylvie Richterová.

Šťastnou hvězdou konference byl totiž její původně nezamýšlený synergický efekt. Záměrem bylo pojednat Hrabalovo dílo z dosahu a snad i v tiché konfrontaci s převládajícím hloupým a ohlupujícím tklivě idylickým obrazem. Proto jsem při náčrtu jejího tematického jádra zdůrazňoval náročnější aspekty Hrabalovy tvorby: Hrabal jako čtenář filozofie, Hrabal jako neidylický autor, Hrabal jako autor, který časným míří k věčnému atp.

Jednou z důležitých linií Hrabalova díla je tudíž zjevně jeho duchovní aspekt (spíše aspekty). Takřikajíc cestou jsem potkal profesora teologie a religionistiky Pavla Hoška, který v té době učinil z pohledu bádání o Hrabalovi epochální objev – podařilo se mu nejen zjistit, že vůbec existují, ale dokonce získat nahrávky Bohumila Hrabala z evangelické fary z Libice nad Cidlinou z první poloviny osmdesátých let, kam Hrabal jezdil na adventní setkání. Za jejich pořízení vděčíme panu Jiřímu Hofmanovi. Tento objev představuje a představoval citelný impuls k dalšímu a důslednějšímu promýšlení spirituální perspektivy Hrabalovy tvorby.

Tímto zdánlivě nahodilým setkáváním a vířením se kruhy ustalovaly a postupně uzavíraly. Bylo zjevné, že Hrabalův duchovní obzor bude jedním z podstatných motivů celé konference. Nyní již nepředbímám a každý to uvidí při nahlédnutí do obsahu knihy, že zmíněné Hrabalovy „hovory“ o objemu bezmála sedmdesáti tiskových stran vycházejí v přítomné publikaci vůbec poprvé.

Obsah knihy nabízí nahlédnutí do její základní osnovy: od spirituality k poetice (se vzájemnou latentní polemičností), Hrabalovo čtenářství – času, teorie, idyly a snu; následuje oddíl věnovaný tematickým analýzám (anticých topoi, filozofie, hororu a ikonických vlaků). Po třech sekcích literárně orientovaných příspěvků představuje první předěl knihy studie věnovaná zmapování násobeného života Hrabalova díla v jeho překladech do cizích jazyků. Po něm následují rozličné historické studie, ale i jeden popkulturní exkurz. Další předěl pojmenovaný Epilog nabízí nejen věcnou, ale též básnivou evokaci Hrabalova odcházení.

Již jsem se zmiňoval o Hrabalových „hovorech“ v Libici nad Cidlinou. V kontextu hrabalovské monografie představuje tento zcela unikátní pramen (v této textologické úpravě a úplnosti je publikován vůbec poprvé) něco na způsob „zmrtvýchvstání“. Co jiného se totiž nabízí po předchozí kapitole odchodu? Libické hovory totiž inscenují Hrabalovu autentickou promluvu zachovanou, a tudíž také vytrženou z devastujícího toku času.

Co ovšem trvá v moři zanikání a mizení, co je tím, co času odolává, co vzdoruje průvanu nicoty, a proč jsme se tedy rozhodli psát o Hrabalovi neidylickém? Právě v gestu ne idyličnosti odvracíme pozornost od toho, co je na Hrabalově díle časné, a tudíž také pomíjivé, k tomu, co horizont času

přesahuje. Vždyť Hrabalovu skrývanou netriviální literaturu sám autor cíleně směřoval, a to už od rané poezie, od horizontu časného k věčnému.

Hlavní poklona a vděk náleží tedy zcela samozřejmě spisovateli Bohumilu Hrabalovi.

„Nuže tedy, ať vzlétá“ Hrabalovo dílo, které nám stále odmítá říci své poslední slovo.

V Praze 16. 6. 2025